

Ambassadeur van Nederlandse cultuur

Sjoerd van den Berg

Het Koninklijk Concertgebouworkest (KCO) draagt al bijna 120 jaar de Nederlandse cultuur op waardige wijze in welhaast de gehele wereld uit. Recentelijk nog prees de huidige minister van Cultuur, Ronald Plasterk, het orkest om zijn wereldwijde 'excellence'. Een van zijn voorgangers, voormalig staatssecretaris Rick van der Ploeg, betitelde het KCO zelfs als 'ambassadeur van Nederlandse cultuur'. En sinds het 100-jarig jubileum in 1988 mag het KCO zich 'Koninklijk' noemen.

Het KCO maakte zijn eerste tournee al in 1898, naar Bergen in Noorwegen. Inmiddels heeft het orkest opgetreden in ongeveer 45 landen en in totaal ruim 1250 concerten gegeven.

Vooraf sinds 1960 is reizen een belangrijke speerpunt. Van de 120 concerten per jaar geeft het orkest er zo'n 35 in het buitenland, bij voorkeur onder leiding van de chef-dirigent. Soms neemt het orkest solisten van wereldfaam mee, maar de huidige beleidslijn is dat het vooral zijn eigen identiteit moet uitdragen. Deze identiteit ligt besloten in het kernrepertoire van het winterseizoen in Amsterdam.

Waarom reist het KCO? Allereerst om zijn internationale profiel en reputatie te bevestigen en uit te bouwen. Een andere reden is de artistieke stimulans die optredens op de grote internationale podia in zich dragen. En ten slotte speelt de financiële factor een belangrijke rol. Behalve de salarissen – die door de overheden in de vorm van subsidie vergoed worden – krijgt het KCO van de overheden geen enkele financiële tegemoetkoming. Als het KCO in het buitenland geld kan verdienen, is dat mooi meegenomen.

Inkomsten zijn dus belangrijk, maar voorop staat toch het verwerven en onderhouden van het artistieke prestige. Het KCO maakt regelmatig zijn opwachting in muziekwereldhoofdsteden als New York, Londen, Berlijn, Wenen en Parijs. Elke twee jaar is het orkest te horen in de belangrijkste steden van de Verenigde Staten, Japan en bij toerbeurt in China, Hong Kong, Taiwan en Korea. Het zou prettig zijn als die optredens in de muziekhoofdsteden samenvielen met de best mogelijke financiële resultaten. Helaas is dat niet het geval. Internationale concertreizen organiseren – in samenwerking met de belangrijkste impresario's – is namelijk internationaal zakendoen. En op de plaatsen waar alle toporkesten graag spelen, betaalt men het minst. Marktmechanisme dus.

In de praktijk betekent dit dat je ook naar optredens moet zoeken die een mogelijk nadelig saldo compenseren. Dat hoeven niet per se tournees te zijn, als de balans uiteindelijk maar positief uitslaat. Van belang zijn ook de cd-verkoop van het KCO (van het eigen label RCO Live) in de landen die bezocht worden, en de mogelijkheid dat de concerten daar op de radio te horen of op de televisie te bekijken

Sjoerd van den Berg

is adjunct-directeur van het
Koninklijk Concertgebouworkest

zijn. Daardoor verstevigt het orkest zijn grote reputatie, die het Britse blad *The Gramophone* onlangs nog eens onderstreepte door het KCO 'the greatest orchestra in the world' te noemen.

Het nut van optredens in het buitenland is moeilijk te meten, belangrijk zijn de waardering van het publiek (uitverkochte zalen), lovende recensies van de belangrijkste pers en natuurlijk het aantal uitnodigingen en de daaraan verbonden uitkoopsommen die doorgaans via vaste impresario's geboden worden. Van belang voor de ambassadeursfunctie is ook dat in overleg met de overheden en het bedrijfsleven ver van tevoren bekeken wordt hoe eventuele tournees tegelijk met belangrijke handels- of onderwijsmissies kunnen plaatsvinden. Een goed voorbeeld was de Chinatournee in het najaar van 2008, waar zowel het Rijk (minister Plasterk) als de gemeente Amsterdam (burgemeester Cohen en wethouder Gehrels) in het kielzog van het orkest voeren. Ook is het uitermate zinvol tournees te laten aansluiten bij staatsbezoeken van leden van het Koninklijk Huis, vanwege de grote media-aandacht.

Het reizen met zo'n 130 musici en kostbare instrumenten is ingewikkeld, ook logistiek, maar werkt extern en vooral ook intern zeer motiverend. Het KCO is er trots op om als een van de weinige culturele topinstellingen Nederland in het buitenland te mogen vertegenwoordigen.